

TÓTH ILDIKÓ

Egy 1331. évi adománylevél margójára (Adalékok a Záh Felicián-féle merénylet következményeihez)

Még a történelem iránt kevésbé érdeklődők számára is kevésbé feledhetőek azok az események, amelyek 1330. április 17-én történetek a visegrádi királyi palotában. A magyar krónika így ír erről: „Ebben az időben, mikor Hungaria a várva várt béke nyugalmának örült, és ellenségei sehonnan sem háborgatták, a béke megrontója és a gyűlölet magvetője, az ördög egy Zaah nemzetségbeli, Felicián nevű éltes és őszülő fejű nemes szívének azt sugallta, hogy egy napon karddal ölje meg urát, Károly királyt, úrnőjét, Erzsébet királynét, és két fiukat, Lajost és Andrást.”¹

A reggeliző királyi család elleni merénylet azonban nem járt sikerrel. Felicián a királyt csak megsebesíteni tudta, de a királyné négy ujját levágta. A gyermekek életét a gyorsan közbeavatkozó szolgálattevő személyzet mentette meg, akik ott helyben végeztek is a merénylővel. Sőt rövid időn belül a közelben tartózkodó fiával, és a királyné udvarhölgyei közé tartozó Klára nevű lányával is brutálisan végeztek.²

A király elleni hasonló merénylettől való elrettentés céljából pedig a magyar szokásjogtól idegen, példátlan keménységű ítéletet hoztak. A király és a világi előkelők által 1330. május 15-én kelt ítéletlevél harmadízigen elrendeli a család kiirtását, a rokonság távolabbi tagjait pedig szolgaságra vetette, és teljes jószágvesztéssel sújtotta.³

A merénylet okáról a hazai kútfők meglehetősen szerényen, kevés konkrétumot vonultatnak fel, külföldi adatok azonban Felicián tettének okát a királyné fivére, Kázmér lengyel herceg által Klára lányát ért megbecstelenítés megbosszulásában látták. A 19–20. század fordulóján neves történészeink „pro és kontra” próbáltak a kérdés-

¹ *Chronici Hungarici compositio saeculi XIV.* In: *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum.* Ed. Szentpétery, Emericus. I. Budapestini, 1937. (a továbbiakban: SRH) 492–493. Magyarul: *Képes Krónika.* Fordította Bellus Ibolya. Bp. 1986. (a továbbiakban: *Képes Krónika*) 256.

² Engel Pál–Kristó Gyula–Kubinyi András: *Magyarország története 1301–1526.* Bp. 1998. 62. (A vonatkozó rész Kristó Gyula munkája.); Bertényi Iván: *A tizennegyedik század története.* Bp. 2000. 49.

³ Az ítéletlevél hagyományozásáról, a legújabb és teljes fordítás mellékelésével I. Almási Tibor: *Záh Felicián ítéletlevele.* In: *Aetas 2000/1–2.* (a továbbiakban: *Almási 2000.*) 191–197.

ben nyilatkozni,⁴ de a merénylet okáról a mai napig sem lehet bizonyosat állítani.⁵

Ami különösen elgondolkodtatta az újkori történészeket, az volt, hogy bár az ítéletvel elvben Felicián rokonságát csak harmadíziglen sújtotta halálbüntetéssel, beleértve ebbe Felicián nőtestvéreinek fiai és leányait, valamint tulajdon leányainak leszármazottait – kivéve Felicián vejeit, akiktől még birtokaikat sem vette el, csupán a királyi udvarból zárta ki örökre őket –, gyakorlatilag azonban megadta a „lehetőséget,” hogy bűnrészesség esetén a távolabbi rokonsággal is leszámolhasson. Ez a gyakorlati „lehetőség” fennállt bűnrészesség esetén Felicián vejei és harmadíztól távolabbi rokonai számára éppúgy, mint nemre, rangra és életkorra való tekintet nélkül bárkire.⁶

Ez a „lehetőség” nem is maradt sokáig kihasználatlan, az 1330-as években sorra kobozták el a „bűnrészesség” nyilvánított rokonságtól a földeket.⁷ Köztük volt Felicián lányának, a szintén halálbüntetéssel sújtott Sebének férje, a Palásti családból származó Kopaj is testvéreivel együtt.⁸ A vő és családtagjainak halála sokáig rejtve maradt a kutatók elől. A 14. századi krónikakompozícióban még ezt olvashatjuk: „Feliciánnak a másik, Sebe nevű leányát, aki egy Kopay nevű nemesnek volt a felesége, Lewa vára előtt Becheinek mondott Imre, e vár vármagya parancsára lefejezték, és maga Kopay is rablilincsből rötta le a halál adóját. Rádásul fiai a keresztes lovagok egy tengeri szigetre szállították, hogy sohase lássák viszont szülőföldjüket.”⁹

Az adatolható volt okleveles forrásokból is, hogy testvéreivel együtt bűnrészességnek tekintették a Felicián-féle merényletben, ezért Bars megyei Malonya nevű birtokuk-

⁴ A legfontosabb vonatkozó tanulmányok a teljesség igénye nélkül: Botka Tivadar: Adatok a visegrádi merénylet történetéhez. Századok, 1873. 453–461., ill. 1874. 229–247. (a továbbiakban: Botka 1874.); Marczali Henrik: Záh Felicián pöre. Budapesti Szemle 1899. 379–390.; ugyanez Akadémiai Értesítő 1900. 35–44.; legutóbb In: Marczali Henrik: Világtörténelem – Magyar történelem. Szerk.: Gunst Péter. Bp. 1982. 94–105.; Pör Antal: Záh Felicián pöre. Kritikai észrevételek Marczali Henrik kritikai tanulmányára. Századok, 1900. 1–9.; Mátyás Flórián: Népmondák és történeti adatok Záh Felicián merényletéről. Századok, 1905. 97–118.

⁵ A kérdés historiográfia áttekintéséhez és a fő vonulatok elhatárolásához l. Almási 2000. 191–194.

⁶ Almási 2000. 196.

⁷ Botka 1874. 243–245.; Kubinyi Ferencz: Záh Felicián mester veje Palásthy Kopai. Századok, 1887. (a továbbiakban: Kubinyi 1886.) 210–211. Karácsonyi János: A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. Bp. 1900. 1059–1060.

⁸ A család ezen ágának birtoklása a 13. sz. első felétől adatolható, Hont vármegyében Palást és Drénó, Bars vármegyében pedig Bars és Vezekény helységeken voltak birtokaik. II. Bors fiai III. Péter, Bató, Kopaj és Lambert voltak. A családról bővebben l. Kubinyi 211–213.

⁹ SRH 495–496.; Képes Krónika 258.

től megfosztották őket,¹⁰ de csak 1887-ben mutatta ki Kubinyi Ferenc a Palásthy-Nedeczky család levéltárában végzett kutatásai során egy 1331. évi, addig kiadatlan adománylevél¹¹ alapján, hogy Palásti Kopajt és testvéreit állítólagos bűnrészességük miatt már 1331-et megelőzően, vagyis a merénylettől számított egy éven belül fővesztésre ítélték.

Az adomány szűkebb értelemben a király által tett földbirtokadományt (*donatio, collatio*) jelenti. Adományt a király kérést teljesítve vagy saját elhatározásából tehetett a királyi joghoz (*ius regium*) tartozó javakból. Ez utóbbi fogalma magában foglalta a királyt közvetlenül megillető királyi tulajdont és a király adományozási jogához tartozó javakat, amely főképp a magszakadás vagy hűtlenség révén a koronára visszaszállt javakat jelentette.¹²

A birtokokba való bevezetés (*introductio*) vagy beiktatás (*statutio*) a nemesi birtok megszerzéséhez elengedhetetlen eljárás volt. Az adomány erejét veszítette, ha az adományost a birtokba szabályszerűen be nem vezették, és nyilvánosan ki nem hirdették, hogy azt királyi adományként örök jogon bírja. Így az adományos a föld kétségtelen tulajdonosává és birtokosává vált, mert a bevezetéssel tisztázódott, hogy király az adománnyal nem sértette-e meg valaki másnak a jogait.

Az iktatáshoz az adományosnak parancsra (*mandatum statutionis*) volt szüksége, melyet a király vagy valamelyik főbírája intézett az illetékes hiteles helyhez, hogy a parancsban megnevezett királyi emberek egyikével együtt hajtsák végre az eljárást. A bevezetésnek a helyszínen, az elnyert jószágban kellett megtörténnie az előre meghívott szomszédok és határos birtokosok jelenlétében, miután a királyi ember mind az adománylevelet, mind a beiktató parancsot hangosan felolvasta, és a nép nyelvén megmagyarázta. A királyi és a hiteles helyi ember pár napig a helyszínen maradtak, majd jelentést tettek a hiteles helynek, amely ez alapján a királynak jelentést (*relatio statutoria*) tett az eljárás lefolyásáról és az esetleges ellentmondásról.

Az ellentmondás (*contradictio*) értelme a jogfenntartás és a birtok védelme volt. Ilyenkor a bevezetés megszakadt (*statutio vulnerata*), az ellentmondó, miután az el-

¹⁰ Anjoukori Okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. I–VII. Szerk.: Nagy Imre, Nagy Gyula. Bp. 1878–1920. (a továbbiakban: AO.) IV. 450–452.

¹¹ Az oklevél két átiratban maradt fenn a Palásthy család levéltárában, Ilosvai Leusták nádor 1394. június 5-én kelt oklevelében (Df. 281 835), ill. Szentgyörgyi Péter erdélyi vajda 1504. november 6-án kiadott diplomájában (Df. 281 944). Az előbbi kiadását l. Kubinyi Ferenc: Oklevelek hontvármegyei magánlevéltárákból. Diplomatarium Hontense. I. Bp. 1888. (a továbbiakban: Kubinyi) 94–99., ill. 103–105., az utóbbiét l. Palásthy Pál: A Palásthyak I. Bp. 1890. (a továbbiakban: Palásthy) 59–60., 389–394.

¹² Zsoldos Attila: Adomány. In: Korai Magyar Történelmi Lexikon (9–14. század). Főszerk.: Kristó Gyula, szerk.: Engel Pál, Makk Ferenc. Bp. 1994. 30.; Eckhart Ferenc: Magyar alkotmány- és jogtörténet. Bp. 2000. (a továbbiakban: Eckhart 2000.) 286–287.

járó személyek megidéztek a kúriába, perben tartozott ellentmondásának okát adni. Ha senki sem mondott ellent, a bevezetés épen maradt (*statutio pura*), az adományos birtokba vehette jószágát.¹³

A király az adományt oklevéllel tette meg, ez már a 13. század óta hozzátartozik a jogi cselekmény teljessé tételéhez. Az adománylevelek nagy része ugyan már II. András korától az elvégzett beiktatásról és a határok megállapításáról is szól, a cselekmény mégis az oklevéladással van befejezve, az ügyletet az oklevél teszi maradandó érvényűvé.¹⁴

Ugyanebben az időben válik szokássá, hogy az adományról először csupán egyszerűbb, pátens oklevelet adnak, és az örök érvényű privilégiumot csak később állítják ki. IV. Béla korától adatható, hogy a pátens formájú oklevelek között maradandónak szánt, a beiktatást szintén magukban foglaló iratok is előfordulnak, mégis többnyire ideiglenes jellegűnek szánták ezeket, ami főképp a privilégiumot ígérő záradékból tűnik ki.¹⁵

I. Károly nagy vonalaiban folytatta elődei oklevélkiadó gyakorlatát az adományok tekintetében, vagyis törekedett, hogy nyílt oklevélben kiadott birtokadományokat a szilárdabb jogbiztosítékot adó privilegiális formába is átírja. Az 1330-as évek elején privilégiumot ugyan nem ad ki, de a pátens oklevelekben mindig ígéretet tesz ilyen irat kiállítására is.¹⁶

Ilyen irat a dolgozatban vizsgált 1331. évi oklevél is, amely magában foglalja I. Károly 1331. január 25-én kelt parancslevelét, amelynek értelmében a király utasítja az esztergomi káptalant, hogy Mindszenti Szőke Péter vagy Hechlech-i Miklós királyi emberek jelenlétében a káptalan embere a szomszédok és határtársak összehívása után járja be a Hont vármegyei Palást birtok¹⁷ azon részét, mely korábban Bors fiaié volt, és iktassa be abba Besenyő Gergelyt, ha nincs ellentmondás a szomszédok és határtársak részéről.

Az oklevélben olvasható még az esztergomi káptalan 1331. március 2-án kiadott jelentése a Hechlech-i Miklós királyi ember és Jakab kanonok jelenlétében történt határjárásról és ellentmondás nem lévén a birtokba iktatás megtörténtéről is, ugyanakkor az oklevél közli azt is, hogy Liptó fia György a palásti egyháztól keletre lévő földdarabtól az adományozottat eltiltotta, ezért őt március 1-jén magán a birtokon

¹³ Eckhart 2000. 291–293.

¹⁴ Szentpétery Imre: Magyar oklevéltan. Bp. 1930. (a továbbiakban: Szentpétery 1930.) 83., 89.

¹⁵ Szentpétery 1930. 91., 99.

¹⁶ „Et cum presentes nobis fuerint reportate, in formam privilegii nostri redigi faciemus” ill: ennek alakváltozatai. L. Szentpétery 1930. 185–186.

¹⁷ Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I–IV. Bp. 1963–1998. (a továbbiakban: ÁMTF) III. 226–230.

megidéztek Szent György ünnepének oktavájára a királyi jelenlet színe elé. ¹⁸

Az 1331. szeptember 29-én kelt királyi megerősítésből megtudható, hogy az ellentmondó bár megjelent a király előtt, de tiltakozási szándékáról lemondott, mivel felismerte tévedését a tiltott földdarab tárgyában. A megerősítés ugyan pápens alakban, Károly nagyobb pecsétje alatt lett kibocsátva – ez összefügg azzal, hogy 1330-tól I. Károly jó ideig nem adott ki kettőspecsétes privilégiumokat¹⁹ –, I. Károly általi privilegiális kiadásáról, így a megszakított beiktatás megismétléséről sem maradt fenn adat. Az örökösök az 1394. évi átíratáskor a nádortól a határok megújítása mellett a pápens oklevél privilegiális formában való megerősítését kérik, tehát gyakorlatilag a család privilégiumként használta.²⁰

Kubinyi Ferenc felvetette, hogy az a tény, miszerint Kopajnak és testvéreinek kivégzéséről krónikáink nem tudnak, bár Felicián és gyermekei kivégzését körülményesen leírják, arra utal, hogy a Palásti testvérek kivégzése sietve és titokban történt. Az ellentmondó hirtelen visszalépése is azt támasztja alá az oklevél soraival, hogy a Palásti fivérek vérszerinti rokonainak is volt mitől tartania.²¹

Jelen dolgozat az adománylevél vizsgálatokor nem a Palásti fiak bűnös vagy ártatlan voltának kérdéséhez szeretne adalékot nyújtani, hiszen egy ellentmondó visszalépése erre még önmagában nem jogosítana fel, ennek számtalan más, számunkra már nem kikövetkeztethető oka lehetett, csupán egy új szempontot szeretne felvetni az oklevél vizsgálatánál. Nevezetesen azt a tényt szeretné körbejárni, mivel magyarázható, hogy egy gyakorlatilag privilégiumként használt adománylevélben benne hagynak egy olyan hiteles helyi jelentést, amely a mai jogérzékünk szerint önmagának ellentmondó, ugyanis vagy tiltakoztak a birtokba iktatásnál, és akkor meg kellett ismételni az iktatást, vagy nem, és akkor az iktatás teljesen szabályszerű.

Kétségtelen, hogy az idézett résznek²² van egy rendkívül egyszerű magyarázata is, amennyiben azt egyszerűen formulás résznek vesszük, mint erre ugyancsak az

¹⁸ „...idem homo noster requisitus exinde nos informavit, statuisset prefato Gregorio Bisseno possidendam, nullo contradictore existente. Ac tamen Georgius filius Lipto a quadam terre particula prope ecclesiam de Palast a parte existenti orientali, eundem Gregorium prohibuisset, dictam terre particulam partis sue sessionem asserendo, predictus vero Nicolaus homo vestre maiestatis in facie eiusdem portionis possessionarie sexta feria proxime preterita eundem Georgium filium Lipto contra eundem Gregorium Bissenum citavisset ad vestre maiestatis presentiam octavas beati Georgii martyris proxime venturas eidem pro termino assignando.” Kubinyi 96.

¹⁹ Kumorovitz L. Bernát: A magyar pecséthasználat története a középkorban Bp. 1993. 70.

²⁰ Palásthy 389.

²¹ „...ipsis filiis Bors et eorum posteritatibus, immo etiam proximorum et consanguineorum eorumdem tamquam malemeritis et infidelibus, pretextu prefate possessionarie portionis, perpetue taciturnitatis silentium imponentes” Kubinyi 1887. 215–216.

²² L. 18. lábjegyzet.

1331. évből példa a váradi káptalan jelentése. Abban is megtalálható ugyanez a ket-
tősség, vagyis egyrészt az oklevél sorai ellentmondó nem létét regisztrálják, majd
egy fordulattal mégis megnevezik azokat, és a királyi jelenlét színe elé idézik.²³ Ez az
oklevél azonban magában álló irat, szemben a vizsgált pátens formájú adományle-
vével.

A kor és Károly Róbert oklevelezési gyakorlatában mindenesetre nem szokvá-
nyos dologról van szó. Függetlenül attól, hogy az ellentmondó elégtelen bizonyíté-
kokat vonultatott-e fel, vagy egyszerűen visszalépett, mindenképp törekedtek az el-
lentmondó nélküli iktatás bizonyítására. Így történt ez például a Chenik cseh vitéz
számára történt adományozás esetében is. Miután Chelei fia Miklós nem tudta érvé-
nyes oklevelekkel bizonyítani igazát Nagymartoni Pál országbíró előtt, és Boden fia
Demeter és Verpeléti Nagy Leusták földjét a cseh vitéznek ítélték, az országbíró
kérésére az egri káptalan megismétli a birtokba való bevezetést.²⁴

Azt, hogy még egy pátens formájú adománylevél kiállításánál is fontos volt ez,
mutatja egy szintén 1331 május elején ellentmondás miatt a király színe elé került
ügy. 1334-es átiratban maradt fenn az ezt tartalmazó 1331. július 30-án kelt okle-
vél.²⁵ Az irat magában foglalja I. Károly 1331. május 10-i parancslevelét a budai
káptalan számára,²⁶ amelynek értelmében István királyi *specialis notarius*-t kellett
bevezetni a Hevesújvár megyei, Zagyva folyó mentén fekvő Tyukod vagy Kerekud-
var²⁷ birtokába. A határjárás és az adományozott földbe való bevezetés 1331. április
7-én ellentmondás nélkül meg is történik,²⁸ itt viszont a királyi udvarban lévő neme-
sek léptek fel az adomány királyi oklevélben való megerősítése ellen. Góg fia Góg és
Szunyog András²⁹ katali nemesek, valamint Nagymartoni Pál országbíró tiltakoztak,
de később ezt mindannyian visszavonták. Ettől függetlenül a király új iktatásra kéri

²³ „nemine contradictione existente sed cum”-formula a váradi káptalan 1331. október 10-én kelt oklevelé-
ben. Dl. 66 794

²⁴ Nagymartoni Pál országbíró 1331. március 10-én kiadott oklevelét l. AO. II. 522-525.; Pál országbíró
1331. március 20-i parancslevelét és az egri káptalan 1331. július 20-án kelt, ellentmondó nélküli iktatásról
szóló jelentését l. Dl. 2650

²⁵ Dl. 2508

²⁶ Bakács István: Íratok Pest megye történetéhez. Oklevélregeszták 1002-1437. Bp. 1982. (a továbbiak-
ban: Bakács) 459. sz.

²⁷ ÁMTF III. 107-108.

²⁸ Bakács 460. sz. A regeszta hibás, nem oda tartozó elemeket is tartalmaz.

²⁹ Szunyog András udvari ifjú tiltakozásáról egy 1331. május 10-én kelt királyi oklevél is említést tesz.
András bemutatta IV. Béla privilégiumlevelét, mely az egykor örökös nélkül elhalt aranyművesek földjét
Béla király pohárnokának, Katali Péternek és örököseinek adta, de András a vele való rokonságot nem
tudta bizonyítani, így a birtokot érintő igényéről lemondott. AO. II. 529-531.

fel július 12-én a budai káptalant, amely az ellentmondás nélküli bevezetésről szóló parancslevelét július 18-án keltezi.³⁰ A királyi megerősítés, amely szintén nyílt oklevél formájában lett kiállítva, már teljes joggal jutalmazhatja az adományozottat *notarius*-i tiszte ellátásával szerzett érdemeiért, különösen a havasalföldi hadjáratban való részvételéért a Heves megyei birtokkal.

A király tehát ugyanazon ügyben és ugyanazon időpontban hol figyel az ország jogszokásainak betartására, hol nem teljesen veszi figyelembe azt. Nem elvetendő Kubinyi Ferencnek azon észrevétele sem, hogy mint egy 1340. évi oklevélből látszik, nemcsak az érintett családok tagjai, de tőlük távolabb állók sem vélték tanácsosnak, hogy a vértélet által sújtottaktól elkobzott birtokokra igényt tartsanak fenn, mint tette ezt Losonczy István egy jobbágysai által azidáig használt Nógrád megyei birtokrész tárgyában, mely Záh nembeli átkos emlékezetű emberek birtokaként került Sándor fia János revistyei várnagyhoz.³¹

Visszatérve a Palásti Kopaj és társai kivégzéséről szóló oklevélre, abból semmi konkrét tény nem tudható meg állítólagos bűnrészességükkel kapcsolatban,³² viszont az adománylevel soraiban ugyanaz a heves indulat tükröződik,³³ amely már Záh Felicián ítéletlevelében is sokkal erőteljesebb formában feltűnik, és nagy valószínűséggel az abban észlelhető elrettentést szolgálhatta, mint ahogy a merénylettel összefüggésbe hozható személyek és rokonságuk kivégzése is.³⁴

Az elrettentés a gyakorlatban jól működött. Ezt a fővesztésre ítélt birtokainak adományozása körüli tiltakozók visszavonulása jól mutatja. Függetlenül attól, hogy az esztergomi káptalan jelentésében leírtakat³⁵ hogyan értelmezzük, az oklevél körüli egyéb furcsaságok, így a ellentmondó hirtelen visszalépése, aki meg sem próbálja bizonyítani igazát, az ellentmondó nélküli iktatás hiánya, az, hogy privilegiális formában jelen ismereteink szerint csak a 14. század végén erősítik meg, fenntartanak

³⁰ Bakács 463. sz. Az átirat meghatározásában hibás. A helyes dátum 1334. július 13.

³¹ Géresi Kálmán: A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára. Codex diplomaticus comitum Károlyi de Nagy-Károly. I. Bp. I. 1882. 138.; Anjou-kori oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. XXIV. Szerk.: Piti Ferenc Bp-Szeged 2001. 739. sz.; Kubinyi 1887. 216.

³² Ennek ellenkezőjét vélte bizonyítani az ELTE Középkori és Korajkori Magyar Történeti Doktori Iskola 2002. november 8-i felolvasóülésén Tóth Krisztina a „Palásthy család és Záh Felicián merénylete” c. előadásában.

³³ „Et nos infidelitates enormes ipsorum filiorum Bors eo quod in cruentationem sanguinis nostri, mutilationemque manus domine regine consortis nostre carissime per Felicianum filium Zaah, de genere Zaah, proximum eorum dampnate memorie, urgente nequicia sue venositatis serpentine, de qua nullum comodum perhibetum reportasse, perpetratis, partitipes extiterunt et quia ut prediximus, idem filii Bors in crimen publici latrocinii repti, suspensione patibuli occubuerunt.” Kubinyi 104.

³⁴ Almási 2000. 193-197.

³⁵ L. 18. lábjegyzet.

egy olyan értelmezési lehetőséget az adománylevél teljességének, illetve a korszak más ide vonatkozó forrásainak figyelembe vételével, hogy bár tiltakozni mindig lehet, de a király és családja elleni merényletet végrehajtó Záh Feliciánt valamiképpen is érintő ügyben nem tanácsos, az ilyen esetekben a hazai szokásjog nem fog feltétlenül érvényesülni, így az ügyben kiadott ellentmondást fenntartó pátens oklevél is teljesértékű jogbiztosítékként szolgálhat évtizeden keresztül.

Ugyanakkor mint azt az azonos ítélezési fórumon született másik pátens formában kiadott adománylevél is bizonyítja,³⁶ ha nem érintkezett a király személyes sérelmével, az uralkodó a magyar szokásjog tiszteletére és annak maradéktalan végrehajtására mindig késznek mutatkozott.

³⁶ L. 25. lábjegyzet.

ILDIKÓ TÓTH

To the margin of a deed of gift of 1331 (Remarks to the consequences of the Záh Felician-association)

According to the chronicler tradition, the association, carried out by Záh Felicián against the members of the royal family, was a break in the rule of the Hungarian king, Charles I. This is obvious, that there was no example for such a bloody murder in the Hungarian history of those times. During the year 1331 the great revenge reached the female relatives of Felician, too.

This essay presents through the text of a deed of gift of 1331 and other similar charters of the period, that either the murder or the execution which followed were not accepted in the practise of the period and the chartering practise of Charles I.